

ולדיונים על התקציב של אותה שנה, באופן שיהא ניתן להעניק את התמיכות על פי קריטריונים אחידים.

מן המסמכים עולה, כי במארס 1987 הורה ראש המועצה לגובר, ללא אישור של מליאת המועצה, לבצע בשנת הכספים 1987, העברות כספים למתנ"ס המקומי בסכום שיפחת בשיעור של 30% מגובה הסכומים בתקציב השנה הקודמת: ביוני 1987 החליט ראש המועצה להגדיל את התמיכה במתנ"ס עד למלוא התמיכה שקיבל בשנה הקודמת, אף על פי שעד מועד זה טרם הוגשה בקשת המתנ"ס לתמיכה, ולא ניתן אישור לתמיכה על ידי המועצה. במועד סיום הביקורת נמשכה התמיכה החודשית במתנ"ס אף על פי שלא הוגשה הצעת תקציב מפורטת או בקשה לתמיכה מהמתנ"ס.

2. בין המועצה לבין המשרד לענייני דתות נקבע, כי בשנת הכספים 1985 תחל בנייתם של שלושה בתי כנסת, כשהמימון לבנייתם יהיה לפי החלוקה הבאה: שליש מהסכום יינתן על ידי המועצה; שליש על ידי המתפללים באמצעות עמותות; ושליש על ידי המשרד לענייני דתות; עלות כל בית כנסת תסתכם בסכום שלא יעלה על \$150,000. בפועל, הגיעה המועצה להסכם עם שתי עמותות, בדבר השתתפות המועצה בסך \$32,500 לכל אחת מהן. מן המסמכים עולה, כי במאי 1987 היה המשרד לענייני דתות חייב למועצה סך של \$41,198, והמועצה שילמה סכומים נכבדים כמימון ביניים לעמותות ולקבלן, בגלל אי-מילוי התחייבויותיו של המשרד לענייני דתות.

3. מן המסמכים עולה, כי ראש המועצה אישר הוצאות חריגות מהתקציב, שאין להן כיסוי בצד ההכנסות בתקציב, בנושאי חינוך שונים; המועצה גם מימנה את שכרם של עובדים בתחומי הרווחה, החינוך והבריאות במספר העולה על הנקבע בתקן למשרות אלה, ובלא שהוקצבו לכך כספים בהשתתפות הממשלה.

המועצה המקומית מעלה ארומים עושה מאמץ לתת שירותים מוניציפאליים כרמה נאותה ליישוב, שהינו צעיר, ושהתפתח בקצב מהיר. בחלק מתחומי הפעולה הונהגו סדרים נאותים. יחד עם זאת, על המועצה לפעול לתיקון הליקויים שהועלו בדו"ח זה, וכעיקר להקפיד בנושאי התכנון והבנייה ורישוי עסקים; עליה להניש הצעות תקציב, לדאוג לאישורן, ולהניש במועד דו"חות כספיים; עליה לדאוג שכל העברת כספים תעשה רק על פי הנוהל של מתן תמיכות של רשויות מקומיות; על המועצה להפעיל את ועדת הביקורת. יש מקום שהגורמים הנוגעים בדבר יבדקו בהקדם את פעולות המועצה הקשורות לחברה לפיתוח.

ממצאי מעקב

מערכת השיפוט באזורים יהודה והשומרון וחבל עזה

דו"ח שנתי 35, עמ' 1149

הביקורת על פעילותם ועל ניהולם של בתי המשפט האזרחיים ושל בתי המשפט הצבאיים באזורים, נערכה בחודשים יולי עד אוקטובר 1984, ופורסמה בדו"ח שנתי 35 של מבקר המדינה, עמ' 1149.

הביקורת שפורסמה בדו"ח השנתי 35 התייחסה בעיקר לנושאים הבאים: מינוי שופטים בבתי המשפט האזרחיים; אי-אכיפה של גזרי דין המוטלים על ידי בתי המשפט האזרחיים באזור

יהודה והשומרון; תלוות נגד עובדים המועסקים בבתי המשפט האזרחיים; העדר מעקב אחר מקום הימצאם של תיקים של בתי המשפט הצבאיים, ואחר תיקים של התביעה הצבאית, שהוצאו מהמוכריות של בתי המשפט הצבאיים ושל התביעה הצבאית והועברו לגורמים שונים במינהל האזרחי; אי-סגירה של תיקי תביעה שהדיון בעניינם הסתיים בפרקליטות הצבאית⁽¹⁾; אי-ביצוע הזמנות לעדים או לנאשמים בבתי המשפט הצבאיים; אי-ביצוע מעקב אחר ביצוע גזרי דין, שניתנו בתיקים של בתי המשפט הצבאיים.

בחודשים נובמבר 1986 עד ינואר 1987, ובמאי 1987, לסירוגין, ערך משרד מבקר המדינה מעקב ביחידות קמ"ט משפטים בשני האזורים; במזכירות של בתי המשפט הצבאיים באזורים; ביחידות התביעה הצבאית באזור חבל עזה, ובמרחב שומרון באזור יהודה והשומרון. במעקב נבדק באיזו מידה תוקנו הליקויים, שהועלו בדו"ח מבקר המדינה. להלן ממצאי המעקב:

בתי המשפט האזרחיים

באזור יהודה והשומרון נערכו אמנם מדי פעם מבצעים לאכיפת גביית הקנסות, אולם עדיין גדול מאוד היקף הקנסות שלא שולמו, בעיקר על עבירות תעבורה מסוג עבירות קנס (ברירת קנס), ואף קנסות שנקבעו בפסקי דין.

באזור חבל עזה, חל שיפור ניכר באכיפת פסקי הדין, ומרבית הקנסות נגבו, בעיקר בעקבות הוצאת צו באזור בתוקף מ-1.1.86, המטיל תוספת תשלום בגין פיגור בתשלום קנס (צו כזה לא הוצא באזור יהודה והשומרון), וכן עקב הפעלת חולייה מיוחדת בבתי המשפט, המטפלת אך ורק בגביית קנסות.

אף על פי שמרבית התיקים שנדונו בבתי משפט השלום באזורים היו על עבירות תעבורה, מסוג עבירות קנס שלא שולמו תוך המועד שנקבע בדו"ח, לא הונהגה בשני האזורים, בנוסף לשיטת ברירת הקנס, שיטת ברירת משפט, כפי שנהוג בישראל לגבי עבירות תעבורה שהן עבירות קנס, במגמה להקל על המערכת המשפטית ולשפר את גביית הקנסות מעברייני תעבורה.

בעקבות הביקורת הוצא באזור יהודה והשומרון באוקטובר 1985 נוהל, לפיו יוצמדו למדד או לדינר סכומי הכסף, שהופקדו על ידי בעלי דין בגזבריות בתי המשפט והמוחזרים למשלמים לאחר 90 יום. באזור חבל עזה לא הוצא נוהל או צו מתאים, אך בפועל מוחזרים פקדונות גדולים, שהופקדו לתקופות ארוכות, כשהם צמודים. לדעת הביקורת יש מקום לעגן החזר של הפקדונות, בתוספת הפרשי הצמדה, בהסדר חוקי מחייב.

מערכת השיפוט האזרחית באזור יהודה והשומרון

התביעה הכללית

הביקורת בדו"ח שנתי 35, הצביעה על כך שלמשטרה ולתובע הכללי אין סמכות לסגור תיקי חקירה במקרים מסוימים. לפיכך, באפריל 1987 סוכם בפרקליטות הצבאית הראשית, כי לגבי עבירות על הדין המקומי תינתן למשטרה סמכות לסגור תיקים בעבירות מסוג חטא ועוון, ואילו בהתייחס לעבירות על תחיקת הביטחון יוצאו מספר צווים, בהם תוענק למשטרה סמכות לסגור תיקים. בנוגע לסגירת תיקים על ידי התובע הכללי נקבע כי התיק יועבר ליועץ המשפטי של האזור, כדי שהאחרון יעביר הליכים או יסגור את התיק.

(1) הליך סגירת תיק תביעה כולל, בין היתר, החזרת חומר החקירה למשטרה דיווח לצורך רישום פלילי במקרים המחייבים זאת.

ועדה למינוי שופטים

1. ביקורת המעקב בדקה פרוטוקולים של ישיבות הוועדה למינוי שופטים ותובעים, הדנה וממליצה על מינוי שופטים; על קידום שופטים בדרגה; על העברת שופטים ממקום שיפוט אחד למשנהו ועל אישור פרישתם של שופטים מהשירות. המעקב העלה כי הוועדה הפסיקה לפרט בפרוטוקולים הן את מהלך הדיון לגבי כל אחת מההחלטות שנתקבלו, והן את הנימוקים של המשתתפים בדיונים. כן הפסיקה לצרף לפרוטוקולים את חוות הדעת של הגורמים הנוגעים בדבר. במצב דברים זה לא ניתן עוד לעמוד על השיקולים המנחים את הוועדה בקבלת ההחלטות.

2. טרם יושמה המלצת הוועדה למינוי שופטים, שאושרה על ידי ראש המינהל האזרחי, לפיה יחולקו מזמן לזמן התיקים בבתי המשפט המחוזיים, שבהם מכהן דן יחיד, בין השופטים המכהנים באותו בית משפט. זאת, לפי מפתח שיוחלט עליו, בהתאם להנחיות שיוציא קמ"ט משפטים. מטרת ההמלצה היא למנוע אפשרות הפניית תיק לשופט מסוים.

פיקוח על עובדים

1. טרם הופעל בית דין משמעתי לעובדי מדינה, שבפניו מובאים לדין, על עבירות משמעת, עובדי המנגנון הממשלתי ובכללם העובדים המינהליים של המערכת המשפטית, שמאז 1983 לא פעל; גם לא הואצלה לקמ"ט מנגנון ולאחרים סמכות לשמש כחוקרים/תובעים, על מנת לטפל בעבירות משמעת חמורות.

2. כתוצאה משיפורים שחלו בסדרי עבודתו של בית המשפט בסלפית, בית המשפט נותן את השירות הדרוש לתושבים. לדעת הקמ"ט אין עוד מקום לבטלו; נגד פקיד המסירה בבית משפט השלום בסלפית, שהועבר לבית המשפט ברמאלה, הוגש כתב אישום בבית מייפס צבאי בגין חשד לביצוע עבירות, בעיקר בנושאי קרקעות.

סדרי פיקוח על בתי המשפט

לדברי קמ"ט משפטים, לאחר שמונה נשיא חדש לבית המשפט לערעורים ברמאלה במאי 1985, מנע ממנו המינהל האזרחי לפקח על עבודת בית המשפט לערעורים, באמצעות המפקח על מערכת בתי המשפט. המפקח החל במילוי תפקידו באוקטובר 1984, זאת לאחר שהתפקיד, שהינו בעל חשיבות, לא אויש במשך שנים. בדצמבר 1986 הוחלט בוועדה למינוי שופטים לסיים גם את עבודתו של המפקח על מערכת בתי המשפט האזרחיים, וטרם מונה מפקח אחר במקומו. סגן ראש המינהל האזרחי הודיע למשרד מבקר המדינה, כי פועלים לאיוש המישרה.

עורכי דין

1. מאז 1967 אין פועלות באזור יהודה והשומרון לשכת עורכי דין ומועצה משפטית, ולכן מאותו מועד גם אין נערכות בחינות למתמחים לפני רישומם כעורכי דין על ידי המינהל האזרחי. כמו כן לא הוקם בית דין משמעתי לעורכי הדין המקומיים. מן המסמכים עולה, כי בנובמבר 1985 הגישו עורכי דין מקומיים עתירה לבית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, בה התבקש בית המשפט העליון להורות לשר הביטחון להקים הסתדרות מקצועית לעורכי דין מקומיים באזור, על פי החוק התקף. בפברואר 1986 חתם מפקד כוחות צה"ל באזור על צו בדבר מועצת עורכי דין (יהודה והשומרון) (מס' 1164), התשמ"ו-1986, לפיו תוקם מועצת עורכי דין באזור, שחבריה ימונו על ידי ראש המינהל האזרחי. מן המסמכים עולה כי גם לאחר הוצאת הצו, עומדים העותרים על דרישתם להקים את מועצת עורכי הדין בבחירות, כנקבע בחוק המקומי, ולא בהתאם להוראות הצו. במועד סיום הביקורת נמשך ההליך המשפטי.

2. בעקבות הביקורת מ-1984, מועברת חוות דעתו של היועץ לענייני ערבים במפקדת האזור, בנוגע לבקשות בעניין רישום מתמחה או עורך דין באזור, ליחידת קמ"ט משפטים, בהתאם לנוהל שנקבע.

אכיפת גזרי דין

1. המעקב העלה כי גזרי דין רבים, שהוציאו בתי המשפט המקומיים, בעיקר בגין עבירות תעבורה, עדיין אינם מבוצעים על ידי המשטרה ועל ידי שירות בתי הסוהר. כפי שהוסבר על ידי משטרת ישראל, הדבר נגרם בגלל מחסור בכוח אדם ובמקומות כליאה בבתי הכלא. הביקורת העירה כי בכך נפגע שלטון החוק באזור. עקב אי-אכיפתם של גזרי דין, נמשך המצב ששפוטים למאסר אינם מרצים את עונשם; קנסות בסכומים ניכרים אינם נגבים לקופת האוצר. לדברי גורמים שונים במינהל האזרחי והמשטרה, היו מקרים שהתביעה לא ביקשה מבית המשפט להטיל עונשי מאסר על נאשמים, אף על פי שחומרת העבירה חייבה זאת, הואיל ובמתקני הכליאה אין אפשרות לקלוט שפוטים; בתי המשפט נאלצו לשחרר בערבות נאשמים, שבנסיבות אחרות היו מורים על החזקתם במעצר; המשטרה התקשתה, לעתים, לנהל חקירות מחוסר מקומות מעצר במתקני המעצר שברשותה.

2. תושבים מאזור חבל עזה, העוברים עבירות באזור יהודה והשומרון, בעיקר עבירות תנועה, מוזמנים למשפט לבתי המשפט המקומיים אם לא שילמו את הקנס שהוטל עליהם על פי דו"ח ברירת קנס. ביקורת המעקב העלתה, כי עדיין לא הוצא צו בדבר ביצוע פסקי דין באזור חבל עזה, על עבירות פליליות, בעיקר עבירות תנועה, שנעברו על ידי תושבי חבל עזה באזור יהודה והשומרון. כתוצאה מכך ממשיכים להצטבר פסקי דין רבים שיש קשיים לבצעם.

3. בהליכים פליליים בתי המשפט המקומיים עדיין לא הוסמכו להזמין עדים מישראל (בעיקר עדים מומחים ומתלוננים). בעקבות ביקורת המעקב, הודיעה הפרקליטות הצבאית הראשית כי היא מטפלת במתן סמכות לבתי המשפט המקומיים באזור להזמין עדים מישראל גם בהליכים פליליים.

מערכת השיפוט האזרחית באזור חבל עזה

מינוי שופטים

בעקבות הביקורת, החלו להקפיד על הארכת תוקפם של כתבי מינוי זמניים, שהוצאו לשופטים באזור.

התביעה הכללית

טרם הוצאו הנחיות של התובע הכללי בדבר אי-התנגדות לבקשה לשחרור עצירים בערבות, בנסיבות מסוימות, במסגרת ההליך המשפטי. ביקורת המעקב העלתה כמו כן כי תיקי תביעה, בהם הסתיימה החקירה המשטרתית, נסגרו על ידי התובע הכללי ללא ביקורת ופיקוח; לדעת קמ"ט משפטים חלק מהתיקים נסגרו ללא סיבה מוצדקת הנראית לעין; נמצאו תלונות בעילום שם המייחסות אי-נקיון כפים לתובע הכללי. בסוף 1986 החל קמ"ט משפטים לבדוק פעולות של התובע הכללי לשחרור חשודים ולסגירת תיקים. במאי 1987 הודיעה מפקדת האזור כי לנוכח תיפקודו הלקוי הוחלף התובע הכללי באחר.

אגרות בתי משפט

במחצית השנייה של שנת 1984 הוציאה מפקדת האזור צו שהגדיל פי חמישה את סכומי האגרות שהיו נהוגים עד אז, ואשר היו נמוכות בהרבה מאלה הנהוגות בישראל ובאזור יהודה והשומרון.

תשלום לעדים

צו חדש מנובמבר 1985, החיל את הוראות הצו בדבר תשלום דמי עדים (רצועת עזה וצפון סיני) (מס' 313), התש"ל-1969, שהתייחס לבתי משפט צבאיים בלבד, גם על בתי המשפט המקומיים.

הפעלת מאסר על תנאי

לבתי המשפט המקומיים לא הוענקה סמכות להורות על הפעלת מאסר על תנאי, שהוטל בבית משפט צבאי. באפריל 1987 הודיעה מפקדת פרקליט צבאי ראשי למשרד מבקר המדינה, כי הסוגייה של הפעלת מאסר על תנאי בין ערכאות, תידון מחדש.

חנינה לאסירים

לא חל שינוי בהרכב הוועדה בראשות יועץ המפקדה לעניינים ערביים, הדנה בבקשות החנינה של אסירים פליליים, שנידונו בבתי המשפט המקומיים; כמו כן ההמלצות שהוועדה הגישה לאישורו של מפקד האזור, עדיין אינן מנומקות.

בתי המשפט הצבאיים

1. צוות המשפטנים שהוקם על ידי מפקדת פרקליט צבאי ראשי בסוף 1984, כדי לבחון מחדש את הליך קבלת החלטות בדבר הערכאה-צבאית או אזרחית, לפניו יובא עניין מסוים לדיון, נושא שלא נבחן באופן מקיף זה זמן רב, סיים במועד ביקורת המעקב את עבודתו. המלצות הצוות הובאו לאישורם של הפרקליט הצבאי הראשי ושל מתאם הפעולות באזורים. בעקבות הדו"ח שהכין צוות המשפטנים, התקיימו, ועתידיים להתקיים דיונים בפרקליטות הצבאית. לדעת הביקורת על מפקדת פרקליט צבאי ראשי לזרז את הטיפול בנושא זה.

2. ביקורת של ענף פיקוח משפטי במפקדת פרקליט צבאי ראשי, כמתחייב על פי ההוראות, עדיין אינן מתקיימות במזכירות בתי המשפט הצבאיים באזורים.

3. עדיין נמשך הפיגור בפרסום קבצים של פסקי דין נבחרים ושל החלטות בתי המשפט הצבאיים באזורים; הכרך האחרון, שיצא לאור בזולי 1987, כלל פסקי דין נבחרים עד שנת 1983.

מזכירות בתי המשפט הצבאיים במרחב יהודה

1. אין שיפור בנושא אי-הזמנת עדים ונאשמים על ידי המשטרה. לעומת זאת, הצטמצמה באופן ניכר התופעה של אי-הופעתם של עצורים בבית המשפט.

2. ביקורת המעקב העלתה, כי רישומי המעקב לאיתור תיקים של בתי המשפט, המנוהלים במזכירות בתי המשפט הצבאיים במרחב, מבוצעים בצורה נאותה.

3. בדיקה מדגמית, שנערכה במועד עריכת ביקורת המעקב, העלתה מקרים בהם תיקים נסגרו על ידי מזכירות בית המשפט, אף על פי שהקנסות, שהוטלו על הנאשמים, לא שולמו, ואף על פי שכנגד נאשמים אלה לא הוצאו פקודות מאסר כמתחייב מפסקי הדין.

בעקבות ביקורת המעקב, הודיע נשיא בתי המשפט הצבאיים באזור, כי הוצא נוהל רישום ומעקב, אשר מטרתו למנוע תקלות מעין אלו. הביקורת העירה, כי יש לבצע את גורי הדין, שלא בוצעו, גם בתיקים שכבר נסגרו על ידי מזכירות בית המשפט.

4. פסקי דין שניתנו על ידי בתי המשפט במרחב יהודה בהרכב של שלושה שופטים, הועברו לחוות דעת היועץ המשפטי של האזור, וקיבלו את אישורו של המפקד הצבאי כנדרש בצווים. כן נמצאו בתיקים פקודות מאסר כנדרש.

התביעה הצבאית – מרחב השומרון

1. במספר תיקים שנבדקו העלה המעקב, כי התביעה הצבאית במרחב שומרון הקפידה לצרף לתיקי החקירה המשטרתיים, דו"חות על רישום פלילי קודם, כנדרש.
2. בבדיקה מדגמית במעקב נמצאו תיקים שהדיון בהם בבית המשפט הסתיים, אך התביעה לא סגרה אותם. לביקורת נמסר, כי המדובר בתיקים אשר רובם ממתנייים להחלטות המפקד הצבאי בדבר מוצגים שהוחרמו לצורך החקירה.

מזכירות בתי המשפט הצבאיים במרחב השומרון

1. המעקב אחר תיקי בתי המשפט במרחב, שנמסרו לתביעה הצבאית, ליועץ המשפטי של האזור, למשטרת ישראל ועוד, התנהל במועד עריכת ביקורת המעקב בצורה נאותה.
2. בבדיקת המעקב נמצאו שוב מספר תיקים בהם לא שולמו הקנסות, ולא הוצאו פקודות מאסר לנאשמים בגין אי-תשלום.
3. המעקב התייחס לנושאים שלא הועלו בביקורת הקודמת: מזכירות בתי המשפט הצבאיים במרחב השומרון לא העבירה לרשות הרישוי באזור הודעות בדבר פסילת רשיונות נהיגה, בעקבות פסקי דין של בתי המשפט הצבאיים; בבדיקה נמצאו מספר תיקים שהדיון בהם בבית המשפט הסתיים, אך ביומן המנוהל במזכירות בית המשפט לא צוין הדבר; יומני בתי המשפט קרועים, חסרים בהם דפים וחלקי דפים, כך שלגבי חלק מתיקי בתי המשפט אין רישומים כלל, או שהרישומים חלקיים בלבד.

מערכת השיפוט הצבאית באזור חבל עזה

מזכירות בתי המשפט

1. הונהג רישום עזר למעקב אחר תיקים, שהוצאו ממזכירות בתי המשפט באזור. עם זאת לא עלה בידי המזכירות לאתר מספר תיקים, שביקשה הביקורת. בבדיקה מדגמית שערכה ביקורת המעקב, נמצאו מספר תיקים שהדיון בהם נסתיים, והדבר לא צוין ביומני בתי המשפט.
2. בביקורת המעקב נמצא כי לא נשנתה התופעה לפיה בתיקים של בתי המשפט, בהם נגזרו על הנאשמים עונשי מאסר בפועל, לא נמצאו העתקי פקודות מאסר.

התביעה הצבאית

1. בכל תיקי החקירה המשטרתיים שהיו בידי התביעה הצבאית בעת ביקורת המעקב, נערך טיפול. כמו כן לא נמצאו תיקים, שנדונו בבתי המשפט הצבאיים, ואשר לדעת הביקורת היה מקום להעבירם לטיפול בתי משפט מקומיים.
2. בדיקת המעקב העלתה, כי קיים מעקב אחר תיקי תביעה היוצאים ממזכירות התביעה הצבאית, אך במספר מקרים לא עלה בידי מזכירות התביעה לאתר תיקים מסוימים, שביקשה הביקורת. נמצאו מספר תיקי תביעה שהדיון בהם בבית המשפט הסתיים, אך ביומן התביעה לא צוין הדבר.
3. בביקורת המעקב לא נמצאו מקרים בהם כתב האישום נשאר בתיק התביעה הצבאית, ולא נפתח תיק בבית המשפט.

רישום עתיקות ושימורן באזור יהודה והשומרון

דו"ח שנתי 36, עמ' 1214

הביקורת בנושא רישום עתיקות ושימורן באזור יהודה והשומרון נערכה בנובמבר 1984 ופורסמה בדו"ח שנתי 36 של מבקר המדינה, עמ' 1214. הביקורת התייחסה בעיקר לנושאים הבאים: מתן רישיונות חפירה ללא שיקול דעת ציבורי נאות; היעדר דיווחים של חופרים רבים על תוצאות חפירתם; אי העברת הממצאים שנחשפו ליחידת קצין המטה לענייני ארכיאולוגיה (להלן - הקמ"ט); טיפול לקוי בחוסר שהתגלה במחסני יחידת הקמ"ט ובליקויים שהתגלו באופן ניהול מלאי העתיקות.

בנובמבר 1987 ערך משרד מבקר המדינה מעקב, שתכליתו לוודא באיזו מידה תוקנו הליקויים שהעלתה הביקורת.

אלה ממצאי המעקב:

רשימות חפירה

1. בדו"ח שנתי 36 צוין שרשימות החפירה ניתנו, בעיקרו של דבר, על פי שיקול דעתו של הקמ"ט. הביקורת העירה שיש צורך בשיקול דעת ציבורי נרחב יותר בעת מתן הרשימות; שיקול דעת זה יתכן באמצעות הקמתה של מועצה מייעצת.

בעקבות הביקורת מונתה ביולי 1986, על פי צו שפירסם ראש המינהל האזרחי באזור בדבר חוק העתיקות, מועצה מייעצת בת שבעה חברים, המורכבת ממנהל אגף העתיקות במשרד החינוך והתרבות, שני פרופסורים ממכוני מחקר ארכיאולוגיים וארבעה עובדי המינהל האזרחי. עד סוף 1987 התכנסה המועצה חמש פעמים, דנה בנושאי ארכיאולוגיה שונים והמליצה המלצות בענין בקשות לז'ופירה, שהוגשו באזור.

2. בביקורת שנערכה ב-1984 הועלה שהקמ"ט נתן רשימות חפירה לחוקרים ממוסדות מחקר בארץ ובה"ל לביצוע חפירות מטעמו, ובכך הטיל על המינהל האזרחי חובות, שהוגדרו בחוק העתיקות התקף באזור וברשיון החפירה, המוטלות כרגיל על החוקרים ועל המוסדות שקיבלו את הרשימות, ובהם דיווח על החפירה והעברת העתיקות לבעלות המינהל האזרחי.

המעקב העלה שאין ניתנים עוד לחוקרים ממוסדות מחקר רשימות לביצוע חפירה מטעם הקמ"ט. החפירות מבוצעות מטעמם של מוסדות מחקר, והחובות הקבועות בחוק מוטלות עליהם.

דיווח

3. מרבית החוקרים לא דיווחו לקמ"ט על תוצאות חפירותיהם, ולא על העתיקות שהתגלו. הקמ"ט לא ידע אלו עתיקות נחשפו והיכן הן מצויות. בבדיקת המעקב הועלה שהקמ"ט דרש מחופרים להשלים את הדיווחים החסרים, ובמספר מקרים התנה את חידוש רשיון החפירה בהשלמתם. הועלו מקרים שבהם העניק הקמ"ט רשיון חפירה לחוקרים אף על פי שלא דיווחו כנדרש.

בעלות על עתיקות

4. הביקורת הקודמת העלתה שמשלחות אחדות מחו"ל ועובד יחידת הקמ"ט לא דיווחו על עתיקות שחשפו, ולא העבירו את העתיקות לבעלות המינהל האזרחי.

המעקב העלה שאחת ממשלחות אלה דיווחה כנדרש, והעבירה את הממצאים ליחידת הקמ"ט, אולם אין עדיין נתונים ביחידת הקמ"ט על המשלחת מחו"ל שחפרה בתל-בלטה, ולא על העתיקות שהוציאה המשלחת ב-1980 לחו"ל, ושנועדו להחזרה ב-1982.

הביקורת הקודמת דיווחה על 800 פריטים מחפירה מטעם הקמ"ט שנערכה ב-1975 בתל-ביוט - אתר שבו נמצאת אחת ממערות הקבורה הגדולות בארץ, שלא הועברו לקמ"ט, והוא לא טיפל בסיום החפירה ובפרסומה. במעקב נמצא שהפריטים נרשמו כבר בספרי יחידת הקמ"ט, אך טרם הושלמו עבודות אחרות הקשורות בהם, בעיקר ציור הממצאים, ולא הוקצו המשאבים התקציביים הדרושים לחקר החפירה ולפרסומה.

ניהול המלאי

5. בבדיקה שנערכה ב-1977, ושפורסמה בדו"ח שנתי 29, עמ' 774, נתגלה במחסני הקמ"ט חוסר ניכר בעתיקות. בבדיקה שנערכה ב-1984 נמצא שטרם ננקטו הפעולות המתחייבות מחוסר המלאי.

בעקבות הביקורת ערכה יחידת הקמ"ט בספריה רישום מחודש של מרבית העתיקות שנרשמו בעבר, במגמה לאתר עתיקות חסרות; היחידה ריכזה במחסניה עתיקות שהיו מצויות במשרדים הנפתיים בשכם, בחברון, וברמאלה, ופנתה לחלק משואלי העתיקות ודרשה מהם לחדש את חתימותיהם. נערך רישום שוטף נפרד על עתיקות, שהוחרמו באזור בידי צה"ל או המשטרה, והועברו ליחידה.

במסגרת המעקב בדקה הביקורת את הרישומים שנעשו ביחידת הקמ"ט בעת ספירות המלאי; נבדקו הרישומים של 4,000 פריטי העתיקות שנרשמו בספרי היחידה בשנים 1968 עד 1976. הועלה כי בס"ה חסרו 962 כלים. שהם כרבע מהעתיקות: 802 פריטים חסרו לפי הספירה שנערכה ב-1977; 72 פריטים נוספים חסרו לפי ספירה שנעשתה ב-1981; לגבי 88 פריטים נרשם שמקורם בהחרמות, והם הוחזרו לסוחרי עתיקות. לא נמצאו אסמכתאות שתמכו בגירסה זו של החזרה לסוחרים. מקום הימצאם של 82 פריטים נוספים היה בביורר בעת הספירה שנערכה בשנים 1986 ו-1987.

המינהל האזרחי והקמ"ט נקטו פעולות המשפרות כמידה רבה את הטיפול בנושאים הארכיאולוגיים באזור. פעילות הקמ"ט בנושאים אלה הייתה ניכרת, בעיקר לנוכח קשיים שמקורם בכוח האדם המצומצם כיחידתו. אף על פי כן דרושות עוד פעולות נוספות במטרה להכיא את נושאי הארכיאולוגיה לרמת ניהול סבירה, בעיקר בתחומי ניהול המלאי, קביעת נהלים תקפים בעניין פעילותה של היחידה, ומעקב אחר החפירות באזור ואחר תוצאותיהן.